

**Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden**

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
mr. J.P.H. Donner,
DGBK/Openbaar Bestuur en Democratie
Kwaliteit en Kaderstelling Bestuur
Postbus 20011
2500 AE Den Haag

datum : 14 april 2011.
betreft : advies aangaande "conceptwetsvoorstel gebruik Friese taal"
ons kenmerk : 2011-009
uw kenmerk : 2011-2000047028 (Consultatie Wet gebruik Friese taal)

Geachte heer Donner,

Bij brief van 21 maart 2011 hebt u, mede namens de minister van Veiligheid en Justitie, het Consultatief Orgaan Fries (COF) het "conceptwetsvoorstel gebruik Friese taal" toegestuurd. In die brief vraagt u ons een reactie te geven op dit conceptwetsvoorstel. Als rijksadviesorgaan zijn wij daartoe uiteraard graag bereid.

Het COF wil graag zijn waardering uitspreken voor uw inzet om met dit wetsvoorstel te komen. Wij hebben het wetsvoorstel grondig bestudeerd en besproken. Met deze brief bieden wij u ons advies aan, waarvan wij verwachten dat het zal bijdragen om te komen tot een taalwet die de gelijke rechten van de Nederlandse taal en de Friese taal binnen de provincie waarborgt. Omdat u ons het wetsvoorstel mede namens de minister van Veiligheid en Justitie hebt toegestuurd, sturen wij deze brief in afschrift ook aan uw collega, de heer Opstelten.

De bepalingen uit het “Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden” (hierna het handvest) en het “Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden” (hierna het verdrag) zijn bepalend voor het recht om de Friese taal in het particuliere en openbare leven te gebruiken. Het COF is ingesteld op basis van het handvest en het verdrag. In dit concrete geval is het de taak van het COF om te beoordelen of de wettekst voldoet aan de behoeften van de Friestaligen en de Friezen.

Het Nederlands en het Fries zijn gelijkwaardig, maar toch zijn er (wettelijke) bepalingen, die het gebruik van het Fries in het contact met bestuursorganen of gerechtelijke instanties beperken. Het COF stelt met tevredenheid vast, dat de door u voorgelegde conceptwettekst een duidelijke verbetering is ten opzichte van de huidige regelgeving. Dat spreekt ons aan, omdat er behoefte is aan wet- en regelgeving, die de gelijkwaardigheid van beide talen beter regelt en omdat aldus het handvest en het verdrag meer recht wordt gedaan.

Speciale aandacht geven wij in ons advies aan het proces van schaalvergroting, dat zowel in het bestuurlijk verkeer als in het rechtsverkeer speelt. Uit artikel 7 van het handvest volgt, dat een nieuwe bestuurlijke indeling geen belemmering mag vormen voor de bevordering van het gebruik van het Fries.

In het navolgende treft u ons advies aan, waarbij wij de volgorde van de conceptwettekst hanteren.

Algemene bepalingen

De bestuursafspraken van artikel 2 omvatten voor de Friese taal en cultuur relevante beleidsterreinen die buiten het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer en in het rechtsverkeer liggen. “Omvatten” in de wettekst is dan ook ons inziens beter dan “kunnen omvatten”.

In dit artikel wordt gesproken over het periodiek sluiten van bestuursafspraken door Rijk en provincie. Wij adviseren om “periodiek” nader te specificeren. Het COF mist in dit artikel een beschrijving van de bekostiging van een en ander. Wij stellen voor om geld te reserveren, bijvoorbeeld via een geormerkt bedrag in het provinciefonds.

Het COF is van mening dat de nieuwe wet niet beperkt moet blijven tot het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer en het rechtsverkeer, maar wordt verbreed naar alle domeinen die worden genoemd in het handvest en de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTC). Naast het bestuurlijk verkeer en rechtsverkeer worden daarin ook genoemd onderwijs, media, culturele activiteiten en voorzieningen, economisch en sociaal leven en grensoverschrijdende uitwisselingen.

Gebruik van het Fries in het bestuurlijk verkeer

Steeds meer bestuursorganen, met name rijksbestuursorganen, verdwijnen door schaalvergroting uit de provincie Fryslân. In het wetsvoorstel wordt daaraan aandacht besteed onder artikel 6. De minister die het aangaat, kan voor onderdelen van de centrale overheid waarvan het werkterrein zich uitstrekt tot de provincie Fryslân, regels stellen over het gebruik van de Friese taal in schriftelijke stukken en in het mondeling verkeer. Wij adviseren u om dat in de nieuwe Wet gebruik Friese taal direct te regelen om een wildgroei aan regelingen en bepalingen te voorkomen.

Datzelfde geldt ten aanzien van artikel 5 lid 4. In beide artikelen zou het woord 'kunnen' in ieder geval vervangen moeten worden door 'moeten', waarbij deze te maken regels geen afbreuk mogen doen aan het gebruik van de Friese taal. Een discretionaire bevoegdheid van de ministers lijkt ons in beide gevallen onvoldoende in het licht van artikel 7 van het handvest.

In artikel 4 lid 1 is sprake van mondeling verkeer. Wij denken dat per abuis vergeten is om hier ook het schriftelijke verkeer te benoemen. De bepalingen over het schriftelijke verkeer zoals gesteld in artikel 5 verlenen de burgers namelijk niet expliciet het recht om in het schriftelijke verkeer met bestuursorganen het Fries te gebruiken, maar maken hen wat dit betreft afhankelijk van de regels die de betreffende organen over zichzelf mogen vaststellen. Wij adviseren u om het schriftelijk verkeer toe te voegen aan artikel 4, dan wel in artikel 5 op te nemen dat de op te stellen regels in ieder geval bepalingen moeten bevatten die het mondelinge en schriftelijke verkeer in het Fries met het betreffende orgaan toestaan, alsmede bepalingen ten aanzien van het versterken van de positie van het Fries binnen het werkgebied van het betreffende bestuursorgaan.

Artikel 4 lid 2 spreekt over "de wederpartij". Wij veronderstellen dat daarmee "de burger" is bedoeld. Wij adviseren dan ook de navolgende tekst:

"Het eerste lid geldt niet indien de burger heeft verzocht de Nederlandse taal te gebruiken op de grond dat het gebruik van de Friese taal tot een onbevredigend verloop van het mondeling verkeer met die burger zal leiden, zulks ter bepaling van het bestuursorgaan."

Redelijkerwijs mag ervan worden uitgegaan dat de voertaal wordt bepaald door de meerderheid van de aanwezigen. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat, bijvoorbeeld in het geval van een bijeenkomst van twintig personen, het Fries niet wordt gebruikt, omdat één persoon het Fries niet beheerst. Hierbij verwijzen wij naar hetgeen wij hierboven met betrekking tot artikel 4 lid 1 al hebben genoemd.

Gebruik van het Fries in het rechtsverkeer

Uit de kritiek van de Raad voor de Rechtspraak (een advies van 18 februari 2011 aan minister Opstelten) blijkt, dat er ook sprake is van een concept wetsvoorstel Herziening gerechtelijke kaart van minister Opstelten. Wanneer dat voorstel overgenomen wordt en de Raad voor de Rechtspraak bepaalt welke zittingen op welke locaties plaatsvinden, dan volstaat het huidige artikel 2 van de Wet gebruik Friese taal in het rechtsverkeer niet meer (mondeling gebruik van het Fries), noch artikel 7 van die wet (schriftelijk gebruik van het Fries). Het lijkt ons daarom verstandig te anticiperen op mogelijke toekomstige wet- en regelgeving.

Zittingen die nu in Fryslân plaatsvinden zouden straks ook buiten de provincie gehouden kunnen worden. Hiermee zou het gebruik van de Friese taal in het geding kunnen komen. Wij vinden dat voorkomen moet worden dat het gebruik van de Friese taal in de rechtsgang achteruit gaat. Bovendien ontstaat er dan strijdigheid met artikel 7 lid 1b van het handvest.

Artikel 11 van het conceptwetsvoorstel is gelijk aan artikel 2 van de huidige Wet gebruik Friese taal in het rechtsverkeer. Wij adviseren alsnog in de wetgeving op te nemen, dat iemand op een terechtzitting, die plaatsvindt bij een gerecht, dat de provincie Fryslân als werkgebied heeft, het recht heeft Fries te spreken.

Hetzelfde moet ons inziens gelden voor het indienen van Friestalige processtukken (artikel 15 lid 1 van de Wet gebruik Friese taal).

Wij constateren, dat de toekomstige Raad voor de Friese taal ter zake een rapportagebevoegdheid zal krijgen conform dit concept wetsvoorstel (artikel 19 lid 1 sub c). Dat is ons inziens echter onvoldoende, met name gezien artikel 7 lid 1b van het handvest, want deze raad kan niets afdwingen.

Artikel 12 lid 2 van het conceptwetsvoorstel achten wij overbodig. Wij adviseren u om deze bepaling te verwijderen uit het concept wetsvoorstel, omdat artikel 12 lid 1 al aangeeft, dat de rechter of raadsheer zo nodig bepaalt, dat bijstand wordt verleend door een tolk. Wij kunnen ons geen situatie voorstellen, waarbij een betrokkene het Fries in het geheel niet kan verstaan en dat de rechter of raadsheer toch niet bepaalt, dat er een tolk moet zijn.

Artikel 15 lid 2 van het concept wetsvoorstel achten wij van groot belang. Dit is waaraan de Friestaligen behoefte hebben. Vanaf het begin van de procedure moet duidelijk zijn, dat een Friestalige zich in het Fries kan en mag uiten.

Instelling Raad voor de Friese taal

Graag willen wij u erop wijzen dat de door u voorgestelde naam voor de toekomstige raad tot verwarring kan leiden. Er zijn al diverse taaladviesorganen (geweest) met een vergelijkbare naam. Wij adviseren u, met verwijzing naar het handvest, te kiezen voor de naam "Raad voor de Friese taal en cultuur".

Wij begrijpen, dat u er niet voor voelt om de toekomstige Raad voor de Friese taal de bevoegdheid te geven opdrachten te verstrekken aan bestuursorganen en gerechtelijke instanties, maar het zou wel goed zijn, dat in artikel 19 het recht wordt opgenomen, dat de Raad voor de Friese taal zijn rapportages openbaar maakt.

Te overwegen valt een bepaling op te nemen om, na overleg met partijen, via een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële beschikking eventuele nieuwe taken aan de Raad te kunnen opdragen. In dat geval is een wetswijziging niet vereist.

Wij adviseren om in de artikelen 21 en 22 op te nemen dat de Raad en de secretaris (en eventuele medewerkers) gelijkkelijk door Rijk en provincie worden bekostigd. Ons is overigens niet duidelijk hoe u zich die bekostiging van de Raad precies voorstelt.

Slotbepalingen

Artikel 34 van de slotbepalingen vinden wij niet voldoende duidelijk. Wat zijn bij of krachtens deze wet vastgestelde bepalingen? Bedoelt u dat naast de Nederlandse tekst een Friese vertaling wordt gepubliceerd? Het lijkt ons, dat geregeld moet worden, dat iedere publicatie van de overheid die de positie van het Fries en de Friestaligen raakt ook in het Fries moet worden gepubliceerd. Het gaat daarbij niet alleen om contact met bestuursorganen en het rechtsverkeer, maar ook om de andere onderwerpen, die nu in de BFTC, als genoemd onder artikel 2 van het concept wetsvoorstel, worden geregeld. Indien er een nieuwe tekst van dit artikel komt, dan zijn wij graag bereid nader te adviseren.

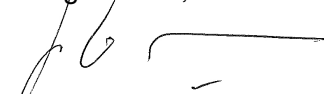
Omdat er al een Friese vertaling is van dit concept wetsvoorstel, achten wij het logisch dat onder artikel 37 wordt vermeld, dat de wet ook in het Fries wordt gepubliceerd. Onder artikel 38 wordt dan logischerwijs ook vermeld als naam van de wet "Wet brûken fan de Fryske taal".

Bij brief d.d. 11 november 2010 (ons kenmerk 2010-038) heeft het COF zich aan minister Donner voorgesteld. Dit advies kan worden gezien als een nadere uitwerking van de in die brief genoemde aandachtspunten nummer 1 en nummer 3. Omdat wij tot op heden geen reactie van u op deze brief hebben mogen ontvangen, voegen wij bij dit advies een kopie van die brief bij. Zoals wij in die brief ook al hebben aangegeven, hopen wij op een uitnodiging voor een gesprek op korte termijn. Naast een nadere kennismaking, zouden we bij die gelegenheid dan ook graag dit advies nader bij u willen toelichten.

Als adviesorgaan voor de minister sturen wij u ons advies door middel van deze brief, maar zullen binnenkort het advies ook, door u daartoe uitgenodigd, via de consultatiepagina op internet plaatsten, zodat het ook voor andere belangstellenden te raadplegen is.

Als afsluiting van ons advies geven wij u in overweging om de nieuwe wet uit te voeren als kaderwet die van toepassing zou moeten zijn op alle bovengenoemde domeinen van het handvest. Ook dat lichten wij graag persoonlijk toe.

Hoogachtend,

drs. Gerrit Ybema,
voorzitter Consultatief Orgaan Fries

bijslage: kopie van onze brief d.d. 11 november 2010 (ons kenmerk 2010-038)

in afschrift aan:
de minister van Veiligheid en Justitie
mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH Den Haag